

DANSK LANDBRUGS STRUKTURUDVIKLING FREM TIL 2025

Af Ph.D., Henning Otte Hansen, Fødevareøkonomisk Institut

Dansk landbrugs strukturudvikling frem til 2025 kan fremskrives med udgangspunkt i dels den seneste udvikling, dels en antagelse om de fremtidige rammevilkår. Landbrugets struktur udvikler sig normalt i længerevarende og næsten konstante trends, og derfor forventes der ikke afgørende ændringer i udvikling, som landbruget har gennemgået i de senere år. Landbrugene bliver stadig større, færre og mere specialiserede.

Indledning

Landbrugets strukturudvikling har så stor offentlig interesse og bevågenhed, at der ofte efterspørges konkrete analyser og fremskrivninger. I mange tilfælde går interessen på landbrugenes størrelse – målt i antal hektar eller antal husdyr pr. ejendom

Fremskrivningerne kan være mere eller mindre sofistikerede og modelbaserede. Det er dog en forudsætning, at fremskrivninger af strukturudviklingen skal være sammenhængende og konsistente. Antal landbrug, landbrugsarealets størrelse og bedrifternes gennemsnitsstørrelse skal stemme overens, så gennemsnitsstørrelsen er arealet divideret med antal landbrug.

Det forudsættes i denne sammenhæng, at arealet er eksogent fastlagt, at gennemsnitsstørrelsen følger en stigende trend skabt af den teknologiske udvikling, og at antallet af landbrug fastlægges efterfølgende ud fra gennemsnitsstørrelse og det totale landbrugsareal.

Fremskrivningerne sker ved hjælp af transformationer, lineære fremskrivninger og frekvensfunktioner. Anvendelse af f.eks. Markovkæder er fravalgt p.g.a. manglende data, og økonometriske modeller vurderes ikke at kunne bidrage med væsentligt forbedrede estimater for den fremtidige strukturudvikling.

Rammevilkår

Landbrugets rammevilkår forventes ikke at ændres så markant frem til 2025, at det afgø-

rende vil påvirke strukturudviklingen i væsentligt omfang.

Et par forhold skal dog præciseres:

- 1) Der forventes ingen længerevarende fødevarekrise med høje priser, således som vi så det i 2007-08. Eventuelle prisstigninger vil kun være kortvarige, d.v.s. højst ét år.
- 2) Liberaliseringen og dereguleringen af landbrugspolitikken vil fortsætte og det vil betyde, at markedspriserne vil nærme sig verdensmarkedsprisiniveau og være relativt ustabile.
- 3) Begrænsningerne i landbrugen størrelse, ejerforhold m.m. vil fortsat blive reduceret, og landbrugslovens bestemmelser bliver liberaliseret.
- 4) Udbudsbegrænsninger i form af kvoter, braklægning m.m. forventes helt fjernet eller i det mindste reduceret til et minimum.

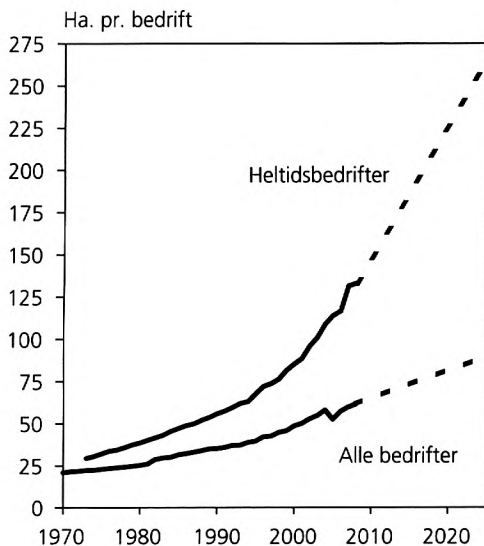
Størrelse

Landbrugsbedriftenes gennemsnitlige størrelse er en central parameter i strukturudviklingen. Gennemsnitsstørrelsen stiger som følge af den teknologiske udvikling og er nødvendig for at kunne udnytte stordriftsfordelene.

Da den teknologiske udvikling sker fortløbende, er det naturligt, at også den gennemsnitlige størrelse vokser stabilt over tid. I mange tilfælde ses det, at landbrugen størrelse følger en lineært stigende trend, og det er derfor relativt let blot at fremskrive udviklingen lineært.

Landbrugen størrelse har i de sidste 30-40 år udviklet sig relativt konstant, og derfor er en lineær fremskrivning oplagt, jfr. figur 1.

Figur 1. Gennemsnitsstørrelse for heltidsbedrifter og bedrifter ialt – fremskrevet frem til 2025

Kilde: Egne beregninger på grundlag af Danmarks Statistik (flere årgange) og FOI (2010).

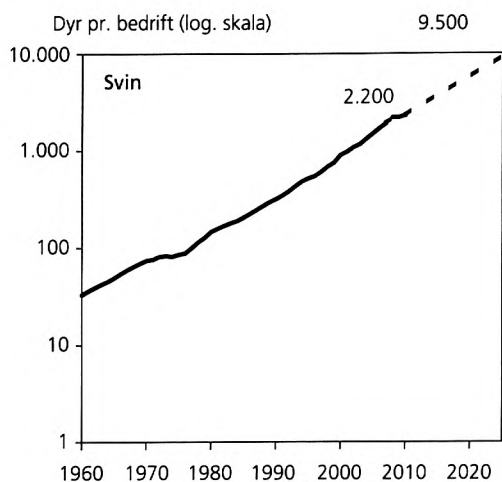
Heltidsbedriftenes gennemsnitsstørrelse kan derfor forventes at stige fra ca. 130 ha. pr. heltidsbedrift i 2008 til 270 ha. pr. bedrift i 2025.

Når det gælder antal husdyr pr. bedrift, har der i de seneste årtier næsten været tale om en eksponentiel udvikling, og derfor er det oplagt at logaritmere data for at få en lineær udvikling.

I figur 2 og 3 ses udviklingen i det gennemsnitlige antal svin og antal malkekøer pr. bedrift tilbage fra 1960 og fremskrevet for perioden 2009-2025. De faktuelle værdier for 2008 og de fremskrevne værdier for 2025 fremgår også.

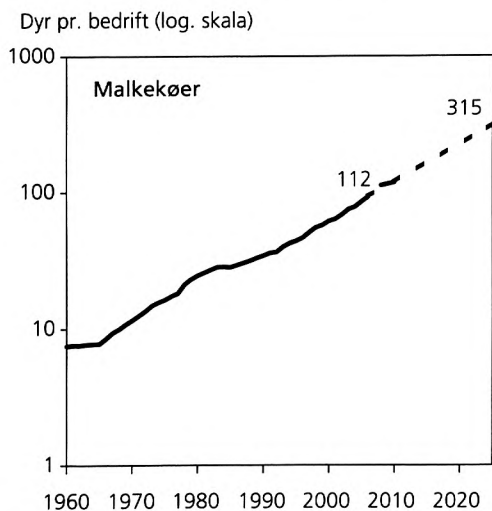
Som det ses, har udviklingen de seneste 40 år været næsten lineær på den logaritmerede akse, og under antagelse af, at denne tendens fortsætter, er gennemsnitsstørrelserne frem til 2025 fremskrevet.

Figur 2. Gennemsnitligt antal svin pr. svinebedrift. Fremskrevet frem til 2025

Kilde: Egne beregninger på grundlag af Danmarks Statistik (flere årgange)

Figur 3. Gennemsnitligt antal malkekøer pr. malkekobedrift. Fremskrevet frem til 2025

Kilde: Egne beregninger på grundlag af Danmarks Statistik (flere årgange).

Det forventes, at i 2025 vil den gennemsnitlige svinebedrift have knap 10.000 svin – en 4-5-dobling i forhold til i dag.

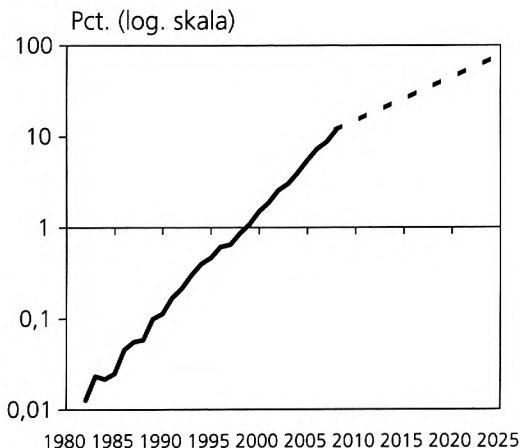
En gennemsnitlig malkekobedrift forventes at blive knap 3-doblet i størrelse i perioden og vil have ca. 315 malkekøer i 2025.

Størrelsesfordelingen

Koncentration i dansk landbrug er relativt lille – set i et europæisk perspektiv. Koncentrationen har ganske vist været marginalt stigende for nogle sektorer, men generelt har udviklingen været forholdsvis konstant gennem en længere årrække.

Det forventes ikke, st der sker nogen markant forandring i koncentrationen i de kommende år. De vedtagne ændringer i landbrugsloven samt forventede yderligere lempelser i landbrugsloven i de kommende år kan givetvis være grundlag for en yderligere koncentration, men den forventede reelle effekt vurderes at være mere beskeden.

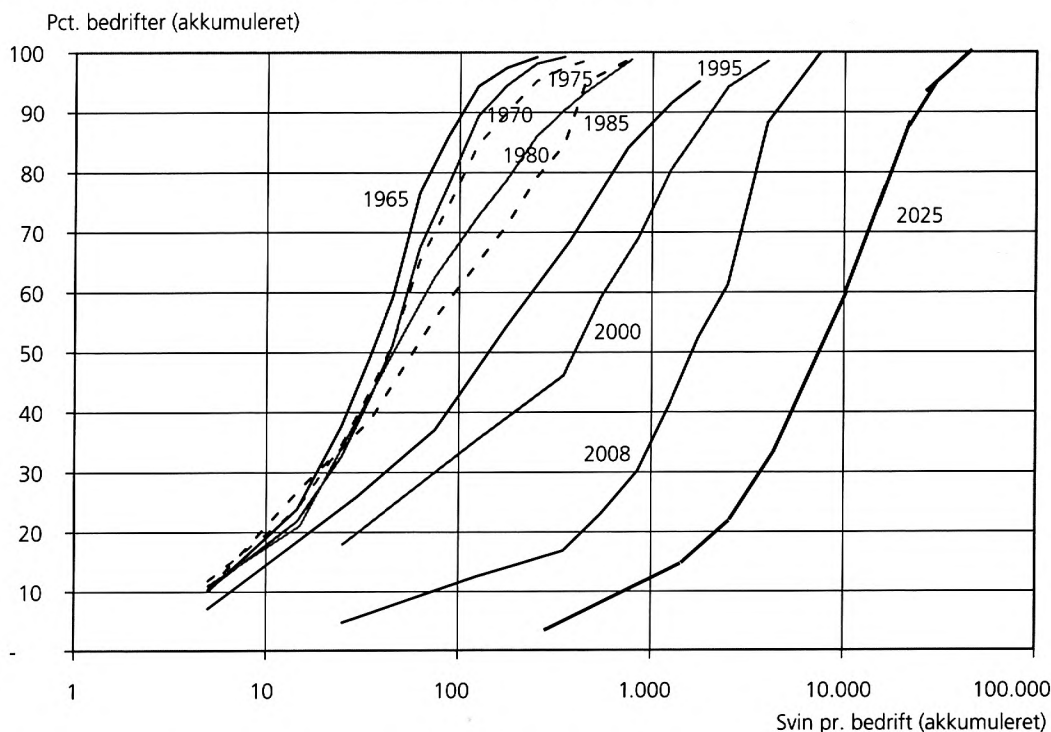
Figur 4. Andel af svinebedrifter med mere end 5.000 svin

Kilde: Egne beregninger på grundlag af Danmarks Statistik (flere årgange).

Antal bedrifter i de enkelte størrelsesgrupper – et mål for bl.a. koncentrationen – kan fremskrives på flere måder. I nogle tilfælde er det

Figur 5. Fordeling af svinebedrifter i forhold til antal svin pr. bedrift

Kilde: Egne beregninger på grundlag af Danmarks Statistik (flere årgange).

nemtest at se på udviklingen i de specifikke størrelsesgrupper, hvor der særligt er interesse for at se på den fremtidige udvikling. For eksempel kan det i flere sammenhænge være interessant at fremskrive andelen af landbrugsbedrifter med store svinebesætninger – f.eks. med mere end 5.000 svin. Det viser sig her, at denne andel er konstant stigende på en logaritmisk skala, jfr. figur 4.

Andelen er steget fra 1 til 12 pct. i perioden 1999-2008, men væksten forventes at aftage i de kommende år. Alligevel forventes det, at over 80 pct. af svinebedrifterne har mere end 5.000 svin i 2025.

Den fremtidige størrelsesfordeling kan også fremskrives ud fra transformerede frekvensfordelinger. Her forudsættes det, at størrelsesfordelingen parallelforskydes »til højre« år for år

– eller at der i det mindste er et mønster i forskydningerne over tid.

Som det ses i figur 5, forskydes fordelingen af svinebedrifter i forhold til antal svin pr. bedrift efter et næsten regelmæssigt mønster, og det er derfor rimeligt at antage, at denne forskydning også vil finde sted i de kommende år. Derfor er en fremskrevet fordeling for 2025 vist i figuren.

Som det ses af figuren, vil ca. 40 pct. af bedrifterne forventes at have mere end 10.000 svin.

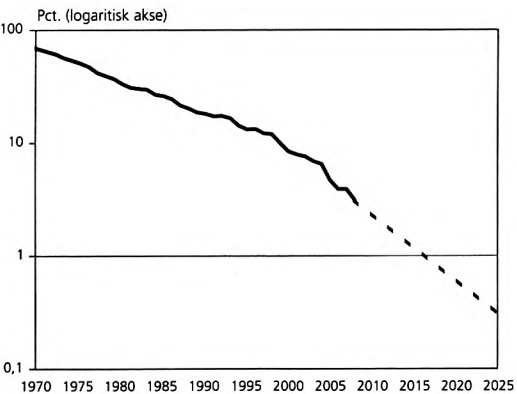
Såfremt man ønsker antallet af bedrifter i de enkelte størrelsesgrupper – og ikke blot andelen af bedrifter – kan man fremskrive det samlede antal bedrifter med svin. Når man kender det totale antal svinebedrifter, og man også har en fremskrevet relativ fordeling af svinebedrif-

ter, kan man nemt finde det nominelle antal svinebedrifter i de enkelte størrelsesgrupper.

Specialisering

Udviklingen i retning af stigende specialisering forventes at fortsætte i de kommende år. I 1960'erne havde 75 pct. af alle bedrifter en alsidig produktion, defineret som ejendomme med både svin og køer. Denne andel er siden faldet til 3 pct., og hvis tendensen fra de senere år fortsætter, vil under ½ pct. af ejendommene have både køer og svin i 2025, jfr. figur 6.

Figur 6. Andel af bedrifter med både svin og køer i Danmark

Kilde: Egne beregninger på grundlag af Danmarks Statistik (flere årgange).

Andre analyser

Fremskrivning af landbrugets strukturudvikling har så stor interesse og bevågenhed, at der fra tid til anden udarbejdes analyser og undersøgelser inden for dette område.

Dansk Landbrug og efterfølgende Landbrug & Fødevarer har således inden for de senere år foretaget fremskrivninger frem til 2020. Nogle af de væsentligste nøgletal fremgår af tabel 1.

Tabel 1. Landbrug & Fødevarers fremskrivning af strukturen i dansk landbrug

	2008	2020
Jordbrugsbedrifter i alt	43.400	22.100
Heraf deltid	28.000	15.000
Heraf heltid	15.400	7.100
- kvæg	5.100	1.900
- svin	3.800	1.700
- plante	4.500	2.000
	2006	2020
Bedrifter med malkekøer	5380	2000
Antal malkekøer, 1.000 stk.	545	461
Malkekøer pr. besætning	101	231
Indvejet mælk, mio. kg	4.515	5.108
	7.213	2.000
Bedrifter med svin		
Svinebestand, mio. stk.	14	14
Svin pr. besætning	1.900	7.000
Svineproduktion, indeks	100	115

Kilde: Landbrug & Fødevarer (2010)

Fremskrivningen fra Landbrug & Fødevarer stemmer på flere områder meget overens med resultaterne i denne artikel.

Fremskrivningen fra Landbrug & Fødevarer er baseret på en konstant svineproduktion og kun en stigning i mælkeproduktionen på ca. 1 pct. om året. Strukturudviklingen i retning af større og større besætninger medfører således også, at antallet af husdyrbedrifter må falde betydeligt.

Fremskrivningen fra Landbrug & Fødevarer ser også ud til at antage, at strukturudviklingen i landbruget gennem de seneste 5-10 år i store træk forventes at fortsætte i samme tempo i de kommende 10 år.

Kilder:

Danmarks Statistik (flere årgange): Landbrugsstatistik

FOI (2010): www.foi.dk

Landbrug & Fødevarer (2010): Diverse fremskrivninger og opdateringer

POST

B

PP

DANMARK

TIDSSKRIFT FOR LANDØKONOMI
UDGIVES I SAMARBEJDE MELLEM:

FØDEVAREØKONOMISK INSTITUT
KØBENHAVNS UNIVERSITET
ROLIGHEDSVEJ 25
1958 FREDERIKSBERG C

TLF 35 33 68 00
FAX 35 33 68 01
FOI@FOI.DK
WWW.FOI.LIFE.KU.DK

DET KONGELIGE DANSKE LANDHUSHOLDNINGSSKAB
C/O LANDBRUG & FØDEVARER
AXELTORV 3, 1.
1609 KØBENHAVN V

TLF 33 39 42 20
FAX 33 39 41 51
I769@I769.DK
WWW.I769.DK

ISSN 0040-7119